

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain 27 b §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi sosiaalihuoltolakiin säännös omaishoitajan oikeudesta vapaaseen. Kunnalla olisi velvollisuus järjestää omaishoitajalle mahdollisuus pitää vapaata vähintään yksi vuorokausi sellaista kuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Lakisääteisen vapaan pitäminen ei vähentäisi hoitajalle maksettavan palkkion

määrää. Ehdotuksen mukaan kunnan on huolehdittava hoidettavan henkilön hoidon taroituksenmukaisesta järjestämisestä omaishoitajan vapaan ajaksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Omaishoidon tuki kuuluu niihin sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 §:ssä mainittuihin sosiaalipalveluihin, joiden järjestämisestä kunnan on huolehdittava. Tarkemmat säännökset siitä sisältyvät sosiaalihuoltolain 27 a ja 27 b §:ään sekä omaishoidon tuesta annettuun asetukseen (318/1993, jäljempänä asetus).

Omaishoidon tukea koskeva lainsäädäntö tuli voimaan heinäkuun alussa 1993. Uudistuksella korvattiin aikaisempi sosiaalihoitoasetuksen (607/1983) 9 §:n mukainen vanhusten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kotihoidon tukijärjestelmä. Uudistuksen keskeisenä tavoitteena oli omaishoitajan oikeudellisen aseman selkeyttäminen ja sosiaaliturvan parantaminen.

Sosiaalihuoltolain 27 a §:n mukaan omaishoidon tuella tarkoitetaan vanhuksen, vam-

maisena tai sairaan henkilön kotona tapahtuvan hoidon tai muun huolenpidon turvaamiseksi annettavaa hoitopalkkiota ja palveluja, jotka määritellään hoidettavan hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Omaishoidon tukea voidaan antaa, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee hoitoa tai muuta huolenpitoa, joka on mahdollista järjestää hoidettavan kotona sopimalla siitä hänen omaisensa tai läheisensä kanssa ja tarpeellisten palvelujen avulla. Sopimus voidaan tehdä myös muun henkilön kuin hoidettavan omaisen tai läheisen kanssa.

Omaishoidon tuesta laaditaan hoitajan ja kunnan välille sopimus, jonka liitteenä on aina hoito- ja palvelusuunnitelma (sosiaalihuoltolain 27 b §:n 1 momentti). Omaishoidon tuesta sopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain (320/1970) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoitajalla on kuitenkin oikeus eläkke-

seen kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/1964) mukaisesti.

Sosiaalihuoltolain 27 b §:n 2 momentin mukaan asetuksella säädetään tarkemmin omaishoidon tuesta laadittavasta sopimuksesta, hoitopalkkion suuruudesta ja perusteista, annettavasta vapaasta sekä hoito- ja palvelusuunnitelmassa tarkoitetuista muista palveluista samoin kuin muista hoitajan, hoidettavan ja kunnan kannalta tarpeellisista seikoista.

Asetuksen 1 §:ssä säädetään omaishoidon tuesta laadittavan sopimuksen vähimmäisisällöstä. Sopimuksessa tulee sopia muun muassa hoitajalle järjestettävästä vapaasta sekä hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytymisen ajalta. Hoito voi keskeytyä säännöksessä tarkoitettulla tavalla muun muassa hoitajan vapaan johdosta. Sopimuksen liitteeksi laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma yhdessä hoidettavan ja hoitajan kanssa. Siitä tulee ilmetä, miten hoidettavan hoito suunnitellaan järjestettäväksi hoitajan vapaan tai muun poissaolon aikana (asetuksen 2 §:n 2 momentti).

Asetuksen 5 § sisältää suosituksen vapaan järjestämisestä. Hoitajalle on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vapaata hoidosta (asetuksen 5 §:n 1 momentti). Järjestettävä vapaa tulee pykälän 2 momentin mukaan porrastaa hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Hoitajalle, jonka vastuulla on runsaasti hoitoa ja huolenpitoa tarvitseva henkilö, on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vähintään yksi vapaapäivä viikossa, yksi vapaa viikonloppu kuukaudessa sekä vuosittain yhtäjaksoinen vähintään viikon pituinen vapaa.

Sosiaalihuoltolain 28 §:n mukaan sosiaalipalveluista voidaan periä maksuja siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992, jäljempänä asiakasmaksulaki) säädetään. Omaishoidon tukea ei ole sanotussa laissa säädetty maksuttomaksi sosiaalipalveluksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa asetuksessa (912/1992, jäljempänä asiakasmaksuasetus) ei ole erityissäännöksiä omaishoidon tuesta perittävistä maksuista. Omaishoidon tuesta ja siihen liittyvistä palveluista voidaan siten periä maksuja asiakasmaksusäädöksiin sisältyvien yleissäännösten mukaan. Omaishoidon tukeen liittyvien palvelujen osalta tulevat yleisimmin sovellettaviksi kotona annettavaa palvelua koskeva asiakasmaksuasetuksen 3 § ja lyhytaikaista lai-

toshoitoa koskeva asetuksen 12 §.

1.2. Käytäntö

Stakesin selvitys vuodelta 1995

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes) on vuonna 1995 julkaisemassaan valtakunnallisessa selvityksessä "Kotihoidon tuesta omaishoidon tukeen" tutkinut ja arvioinut omaishoidon tukiuudistuksen toteutumista vuonna 1994.

Selvityksen mukaan omaishoidon tuki oli otettu sosiaalipalveluna käyttöön miltei kaikissa Suomen kunnissa. Sen avulla hoidettiin lähes 12 400 henkilöä vuonna 1994. Heistä runsas kolmannes tarvitsi ympärivuorokautisesti runsasta apua ja hoivaa. Arviolta noin 70 prosenttia omaishoidon tuella hoidettavista olisi ollut ilman omaishoitajaa laitoshoidon tarpeessa. Puoliso toimi omaishoitajana noin kolmasosalle ja muu omainen noin 64 prosentille hoidettavista. Vierashoitajien osuus oli viisi prosenttia.

Selvityksessä arvioidaan myös, miten hoitajan mahdollisuus vapaaseen oli toteutunut. Omaishoitajien tukeminen vapaan ja muiden tukimuotojen avulla oli selvityksen mukaan pääsääntöisesti melko vähäistä. Erot kuntien välillä olivat suuret. Jossakin omaishoitajien jaksamisesta huolehdittiin monin eri tavoin, ja tukimuotoja myös kehitettiin lisää. Jossakin omaishoitajat saivat selviytyä miten parhaaksi näkivät. Jossakin tukea ja apua annettiin, jos hoitaja ymmärsi sitä pyytää.

Vain runsas kolmannes kunnista ilmoitti aina kirjaavansa hoitajan vapaan järjestämisen omaishoitoa koskevaan sopimukseen, vaikka asetuksen 1 §:ssä nimenomaisesti edellytetään, että sopimuksessa sovitaan vapaan järjestämisestä. Noin kymmenen prosenttia kunnista ilmoitti, ettei vapaan järjestämistä juuri koskaan kirjata niiden tekemisiin sopimuksiin.

Hoitajan haluttomuus pitää vapaata oli kuntien ilmoituksen mukaan yleisin syy siihen, ettei vapaasta aina sovittu sopimuksessa. Selvityksestä ei ilmene tarkemmin, miten hoitajan haluttomuus vapaaseen oli ilmennyt ja mikä siihen oli syynä. Varsin yleinen syy vapaasta sopimatta jättämiseen oli se, ettei hoidettavalle pystytty järjestämään sijaishoitoa hoitajan vapaan ajaksi. Joissakin tapauksissa vapaan pitämistä estivät sijaishoidosta perittävät asiakasmaksut.

Hoidettavien sijaishoidosta runsas kolman-

nes järjestettiin lyhytaikaisena laitoshoidona vanhainkodissa, terveyskeskuksen vuodeosastolla tai muussa laitoksessa. Kotipalvelun avulla sijaishoito järjestettiin vajaassa kolmanneksessa tapauksista. Sukulaisten apuun turvaututtiin lähes yhtä usein. Joissakin tapauksissa sijaishoitoa järjestettiin esimerkiksi perhehoitona, hoitona palvelutalossa ja päivähoitona päiväkeskuksessa tai päiväsairaalassa.

Valtaosa kunnista maksoi hoitajalle hoitopalkkiota ainakin jossakin määrin myös vapaan ajalta. Vajaa 18 prosenttia kunnista ilmoitti, ettei vapaan ajalta maksettu lainkaan palkkiota.

Kunnista 64 prosenttia peri omaishoidon tuella hoidettavilta asiakkailta maksuja vain annetuista palveluista. Kokonaan maksutonta omaishoidon tuki oli 30 prosentissa kuntia. Seitsemän kuntaa peri asiakasmaksun hoitopalkkiosta ja 15 kuntaa peri maksun yhteensovitetuna palkkiosta ja palveluista.

Palvelusetelikokeilu

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt omaishoidon vapaan järjestämiseen liittyvän palvelusetelikokeilun, joka toteutetaan yhteistyössä Raha-automaattiyhdistyksen, sosiaali- ja terveysalan järjestöjen sekä kuntien kanssa. Kokeilu alkoi vuoden 1995 alussa ja jatkuu vuoden 1997 loppuun. Siihen osallistuu 20 kuntaa. Kokeilua koskevan raportin on määrä valmistua vuoden 1997 loppuun mennessä.

Kokeilun keskeisenä tavoitteena on selvittää palvelusetelin soveltuvuutta omaishoitajan vapaan järjestämisessä. Palvelusetelillä on tarkoitus korvata omaishoitajan antamaa hoitoa. Hoitajan vapaan tarve todetaan hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Samalla sovitaan, että hoitajan vapaan aikaista hoitoa varten hoidettavalle tai hänen edustajalleen annetaan palveluseteli, jolla korvaava hoito hankitaan. Palveluseteli voidaan antaa maksuvälineeksi esimerkiksi hoitolaitokselle, lomittajan järjestäneelle järjestölle, järjestön ylläpitämälle vanhain- tai palvelukodille, yksityiselle palvelualan yrittäjälle tai ammatinharjoittajalle.

Palvelusetelikokeilun yhteydessä kartoitettiin 20 kokeilukunnan omaishoitajien kokemuksia omaishoidosta. Yli puolet hoitajista piti omaishoitoa päätyönään. Iältään hoitajat jakautuivat siten, että noin kaksi kolmannes-ta heistä oli työikäisiä ja yksi kolmannes-

eläkeikäisiä. Valtaosa hoitajista hoiti lähiomaistaan. Yli kolmanneksella hoitajista oli oma puoliso hoidettavanaan. Hoidettavista yli puolet oli eläkeläisiä. Suurin hoidettavien ikäryhmä oli yli 75-vuotiaat vanhukset.

Valtaosa hoitosuhteista oli varsin intensiivisiä. Omaishoitajien arvion mukaan yli kolmannes hoidettavista oli erittäin raskashoitaisia. He tarvitsivat runsaasti ympärivuorokautista apua ja huolenpitoa. Lähes kaikki hoidettavat tarvitsivat apua päivittäin.

Hoitosuhteista noin neljänneksessä ei ollut lainkaan tehty asetuksen edellyttämää hoito- ja palvelusuunnitelmaa.

Lähes joka neljäs omaishoitaja tunsi olevansa yllirasittunut tai uupunut hoitotyöhön. Heistä kaksi kolmesta ei ollut viimeisen kuukauden aikana pitänyt yhtään vuorokautta vapaata. Yli puolet kaikista hoitajista olisi halunnut hiukan tai huomattavasti enemmän vapaa-aikaa.

2. Esityksen tavoitteet ja ehdotetut muutokset

Käytännöstä saadut kokemukset ovat osoittaneet, että asetukseen sisältyvästä suosituksesta huolimatta osa sitovaa hoitotyötä tekevistä omaishoitajista on jäänyt kokonaan vaille mahdollisuutta pitää vapaata, vaikka he uupumuksensa vuoksi olisivat selvästi olleet sen tarpeessa. Lisäksi taloudelliset seikat ovat osaltaan vähentäneet hoitajan halukkuutta vapaan pitämiseen etenkin silloin, kun hoitaja ja hoidettava elävät yhteistaloudessa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oikeus vapaaseen niille omaishoitajille, jotka ovat kiinteimmin sidottuja hoitotyöhön. Lakisääteisen vapaan määrä olisi yksi vuorokausi kuukautta kohti. Taloudelliset seikat eivät saisi olla esteenä vapaan pitämiseksi. Sen vuoksi ehdotetaan, että vapaan pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää. Esityksen tavoitteena on tukea omaishoitajan jaksamista ja samalla pyrkiä varmistamaan, että hoidon laatu säilyy moitteettomana. Omaishoitajan uupuminen voi johtaa viime kädessä sekä hoitajan että hoidettavan joutumiseen laitoshoidon tarpeeseen. Tavoitteen toteuttamiseksi ehdotetaan, että sosiaalihuoltolain 27 b §:ään lisätään uusi 2 momentti, jossa säädetään omaishoitajan oikeudesta vapaaseen. Pykälän nykyinen 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi.

Lakisääteinen oikeus vapaaseen merkitsee,

että kunnan on järjestettävä hoitajalle mahdollisuus vapaan pitämiseen. Hyvä hallintotapa edellyttää, että kunnan edustaja omaloitteisesti ottaa asian keskusteltavaksi omaishoitajan kanssa ja tarvittaessa tuo esiin vapaan pitämisen merkitystä hoitajan jaksamisen kannalta. Vapaasta ja sen järjestämisen periaatteista tulee sopia omaishoidon tukea koskevassa sopimuksessa asetuksen 1 §:n mukaisesti.

Ehdotetussa säännöksessä säädetään vapaan vähimmäismäärästä. Se olisi yksi vuorokausi sellaista kalenterikuukautta kohti, joka aikana hoitaja on säännöksessä tarkoitulla tavalla sidottu hoitoon. Lakisääteinen vapaa kattaisi osan asetuksen 5 §:ssä olevaan suositukseen perustuvasta vapaasta. Ehdotettu säännös ei korvaa asetuksen suositusta vapaan järjestämisestä, vaan vapaa tulisi edelleenkin pyrkiä järjestämään suosituksen mukaisesti.

Ehdotuksessa ei oteta kantaa siihen, miten vapaa tulisi ajoittaa ja jaksottaa. Tavoitteena on, että vapaa järjestetään säännöllisesti ja suunnitelmallisesti ottaen huomioon erityisesti hoitajan yksilölliset tarpeet ja hänen toivomuksensa. Tarkoitus on, että vapaan ajankohtaa ja jaksottamista ratkaistaessa otetaan kuitenkin huomioon myös kunnan mahdollisuudet järjestää korvaava hoito taroituksenmukaisesti ja taloudellisesti. Joissakin tapauksissa voi olla perusteltua, että hoitaja pitää esimerkiksi muutaman päivän yhtäjaksoisen vapaan sen sijaan, että vapaata järjestettäisiin yksi päivä jokaisena kuukautena. Vapaan jaksottaminen olisi syytä alustavasti määritellä ainakin hoito- ja palvelusuunnitelmassa ja ehkä myös omaishoidon tukea koskevassa sopimuksessa.

Sidonnaisuus hoitotyöhön olisi ratkaiseva tekijä arvioitaessa sitä, onko omaishoitajalla lakisääteinen oikeus vapaaseen. Hoito voi olla sitovaa silloinkin, kun se painottuu esimerkiksi huolehtimiseen dementoituneen vanhuksen turvallisuudesta. Pelkästään hoidon fyysinen ja psyykinen raskaus tai hoitotyön vaativuus ei perustaisi oikeutta lakisääteiseen vapaaseen, jollei hoito samalla ole ehdotetussa säännöksessä tarkoitettulla tavalla sitovaa. Sidonnaisuus voisi väistyä esimerkiksi silloin, kun hoidettava viettää säännöllisesti useamman tunnin arkipäivistä päiväkeskuksessa, päiväsairaalassa tai muun vastaavan toiminnan piirissä. Sama voisi koskea muitakin hoitojärjestelyjä, jos omaishoidon tukeen liittyy huomattava määrä

säännöllisiä kunnan järjestämiä palveluja, joiden avulla hoitaja voi irrottautua hoitotyöstä. Ehdotetussa säännöksessä tarkoitettua sidonnaisuutta ei poistaisi se, että hoitaja itse silloin tällöin järjestää hoidettavan tilapäisen hoidon esimerkiksi perheenjäsenten tai naapurien avulla. Hoidon sitovuus ja hoitajan oikeus vapaaseen olisi tarkoituksenmukaista todeta hoito- ja palvelusuunnitelmassa.

Oikeus vapaapäiviin kertyisi niiltä kuukausilta, joiden aikana hoitajan sidonnaisuus on yhtäjaksoista tai jatkuu vähäisin keskeytyksin joko ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Yhtäjaksoinen sidonnaisuus on kyseessä, kun hoito tapahtuu kuukauden jokaisena päivänä. Vähäiset keskeytykset jokapäiväisessä hoidossa eivät katkaise sidonnaisuutta siten, että hoitaja menettäisi oikeutensa vapaaseen. Vähäisenä voidaan pitää hoidon keskeytymistä esimerkiksi silloin, kun sen syynä on hoitajan tai hoidettavan tilapäinen sairastuminen tai osallistuminen tutkimus- tai hoitotoimenpiteisiin tai kun hoito on keskeytynyt muusta vastaavanlaisesta syystä.

Ympärivuorokautinen sidonnaisuus merkitsee, että hoitajan on huolehdittava hoidettavasta ja oltava valmis suorittamaan hoitotoimenpiteitä kaikkina vuorokauden aikoina. Jatkuva päivittäinen sidonnaisuus on kysymyksessä, kun hoidettava vastaavasti tarvitsee hoitoa ja huolenpitoa päiväsaikaan niin runsaasti, että hoitajan on oltava hoidettavan luona pääsääntöisesti aamusta iltaan.

Ehdotuksen mukaan kunnan on järjestettävä hoidettavalle tarkoituksenmukainen hoito hoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi. Tämän hoidon tulisi ajallisesti vastata omaishoitajan antamaa hoitoa. Jos hoitaja on sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti, tulisi myös hänen vapaansa ajaksi järjestettävän hoidon olla ympärivuorokautista. Jos hoitajan sidonnaisuus ajoittuu vain päiväsaikaan, myös hänen vapaansa aikainen hoito voisi vastaavasti tapahtua päiväsaikaan.

Hoito- ja palvelusuunnitelmasta tulee asetuksen 2 §:n mukaan ilmetä, miten hoidettavan hoito suunnitellaan järjestettäväksi hoitajan vapaan aikana. Hoito olisi perusteltua pyrkiä järjestämään ensisijaisesti hoidettavan toivomalla tavalla. Joissakin tapauksissa hoidettavan voi olla vaikeaa ymmärtää hoitajan tarvetta pitää vapaata. Silloin häntä ei ehkä miellytä mikään vaihtoehto, jolla hoitajan antamaa hoitoa voitaisiin korvata. Tällaisessakin tilanteessa hoitajalla tulee kuitenkin

olla mahdollisuus pitää lakisääteinen vapaansa. Se voitaisiin toteuttaa järjestämällä hoito samalla tavalla kuin se jouduttaisiin järjestämään esimerkiksi silloin, kun hoitaja on sairastumisensa vuoksi tilapäisesti estynyt jatkamasta hoitotyötä.

Lakisääteisen vapaan pitäminen ei ehdotuksen mukaan vähennä hoitopalkkion määrää. Tämä merkitsee, että hoitajalle maksetaan palkkio lakisääteisen vapaan ajalta samoin perustein kuin se maksetaan niiltä päiviltä, joina hoitaja tekee hoitotyötään. Lakisääteinen vapaa olisi siten omaishoitajalle palkkiollista samaan tapaan kuin vuosiloma on palkallista työsuhteessa oleville henkilöille. Ehdotuksella olisi tältä osin lähinnä periaatteellinen merkitys, sillä valtaosa kunnista maksaa nykyisinkin hoitajan vapaan ajalta hoitopalkkiota ainakin jossakin määrin.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Omaishoidon tuella hoidettavien henkilöiden kokonaismäärän vuonna 1998 arvioidaan olevan noin 20 000. Heistä arviolta 14 400 on ympärivuorokautisen tai jatkuvan päivittäisen hoidon tarpeessa siten, että heidän hoitajillaan olisi oikeus esityksessä ehdotettuun lakisääteisen vapaaseen. Kullakin hoitajalla olisi oikeus pitää vapaata 12 vuorokautta vuodessa edellyttäen, että hoitosuhde jatkuu entisellään koko vuoden. Korvaavasta hoidosta arvioidaan järjestettävän keskimäärin yhdeksän päivää lyhytaikaisessa laitoshoidossa ja kolme päivää kotipalvelujen avulla. Lyhytaikaisen laitoshoidon päiväkustannus on arviolta 450 markkaa ja kotipalvelun noin 530 markkaa. Korvaavan hoidon järjestämisestä aiheutuva kokonaiskustannus hoidettavaa kohti olisi keskimäärin noin 5 640 markkaa vuodessa. Muutoksesta kunnille aiheutuvien lakisääteisten kustannusten yhteismäärä olisi vuonna 1998 noin 81,2 miljoonaa markkaa, mistä valtionosuus olisi 19,7 miljoonaa markkaa.

Valtion vuoden 1998 talousarvioesityksessä on momentin 33.32.30 (Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin) määrärahan mitoituksessa otettu huomioon lisäyksenä 19,7 miljoonaa markkaa lainmuutoksen johdosta.

4. Asian valmistelu

Omaishoitajan vapaan lakisääteistämistä on ehdotettu muun muassa sosiaali- ja terveys-

ministeriön vuonna 1993 julkaisemassa selvitysmiesraportissa Omaishoitoselvitys (sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1993:6). Lopullinen esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu Suomen Kuntaliiton sekä Omaishoitajat ja Läheiset ry:n edustajia.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Tarkoitus on, että ehdotettua sosiaalihuoltolain 27 b §:n 2 momenttia sovelletaan myös niihin omaishoitosuhteisiin, jotka ovat alkaneet ennen lain voimaantuloa. Oikeus lakisääteiseen vapaaseen ja sen toteuttaminen kytkeytyvät omaishoidon tukea koskevaan sopimukseen ja sen liitteenä olevaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Kunnan tulisi viipymättä ryhtyä toimenpiteisiin näiden asiakirjojen tarkistamiseksi kunkin omaishoitajan osalta niin, että ne vastaavat ehdotettua lakia. Tarkoitus on, että tarkistamisen yhteydessä selvitetään, kuuluko omaishoitaja lakisääteisen vapaan piiriin ja sovitaan vapaan järjestämiseen liittyvistä kysymyksistä. Lakisääteistä vapaata ryhdyttäisiin toteuttamaan sitä mukaa kuin sopimukset saadaan tarkistetuksi. Sopimusten tarkistamiselle on tarpeen varata kohtuullinen aika lain voimaantulosta lukien. Voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaisesti kunnan olisi osaltaan huolehdittava siitä, että sopimukset voidaan tarkistaa ja ehdotetun lain mukainen oikeus toteuttaa kaikissa tapauksissa viimeistään toukokuun alusta 1998 lukien. Saatettaesopimukset uuden lain mukaisiksi tulisi huolehtia siitä, ettei vanhoja hoitosuhteita tämän lain johdosta katkaista.

Ehdotetun lain voimaantulo ei oikeuta supistamaan omaishoitajan sopimukseen perustuvaa oikeutta vapaaseen. Jos omaishoitajalla on jo ennen lain voimaantuloa tehdyn sopimuksen mukaan nyt ehdotettua laajempi oikeus vapaaseen, vapaa on järjestettävä sopimuksen mukaisesti. Tästä säädettäisiin voimaantulosäännöksen 4 momentissa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sosiaalihuoltolain 27 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 b §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1365/1992, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

27 b §

 Omaishoidon tuesta kunnan kanssa sopimuksen tehneellä henkilöllä on oikeus pitää vapaata vähintään vuorokausi sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Lakisääteisen vapaan pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää. Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Kunnan on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan omaishoitoa koskevan sopimuksen tarkistamiseksi vastaamaan tätä lakia siten, että tämän lain mukainen oikeus voidaan toteuttaa viimeistään 1 päivästä toukokuuta 1998.

Jos hoitajalla on tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan sopimuksen mukaan laajempi oikeus vapaaseen kuin tässä laissa säädetään, hoitajan oikeus vapaaseen määräytyy sopimuksen mukaan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1998.

Helsingissä 9 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Terttu Huttu-Juntunen*